

The Popularity of Learning Japanese and Chinese Languages among KU Students: How are their Motivations Different?

Yupaka Fukushima*, Kanokporn Numtong**, Soysuda Na Ranong***

*Department of Eastern Languages,
Faculty of Humanities, Kasetsart University*

Abstract

This paper focuses on studying the motivation and attitudes of students at Kasetsart University (KU) towards learning Japanese and Chinese languages. Furthermore, this paper examined the language learning situations of these KU students in order to determine whether they have changed and, if so, how.

The main methodology was a questionnaire combined with document research. Target participants were students majoring in Japanese or Chinese as well as those who were interested in or were taking Japanese/Chinese courses at KU, Bangkhen Campus.

The results showed that students' first and second motivations for studying Japanese were: 1. liking and interest in Japanese culture, and 2. availability of jobs and high salaries. On the other hand, students' first and second motivations ranked by students studying Chinese were: 1. the economic expansion of China, which is expected to be a superpower in the future, and 2. liking and interest in Chinese culture. For students' attitudes towards learning Japanese and Chinese, the results showed that more than 95% of targeted students studied Japanese and Chinese for the same reasons as those listed for motivation.

In addition, using an analytical research of documents from 2006 to present, it was concluded that Chinese education in Thailand has expanded exponentially, especially in the number of learners. This significant change can be seen where KU registration in 2012 showed that the number of students who took Chinese courses was 40% more than that of Japanese courses. As for the number of teachers at KU, the Chinese Section consists of 10 permanent Thai lecturers, three more than the Japanese Section, which was established nearly 20 years before the Chinese Section. Additionally, the Confucius Institute at Kasetsart University was established under the policy of disseminating Chinese language and culture. Evidently, this is one factor that has promoted the trend of Chinese language education in Thailand.

Keywords: Japanese language, Chinese language, motivation, Kasetsart University

* Corresponding author e-mail: fhumykf@ku.ac.th

** Corresponding author e-mail: wuqiong_th@yahoo.com

***Corresponding author e-mail: soysudan@gmail.com

ความนิยมในการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: แรงจูงใจแตกต่างกันอย่างไร¹

ยุพกา พุกขิม่า กนกพร นุ่มทอง และสร้อยสุตา ณ ระนอง
ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจและทัศนคติ ต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สภาพการณ์ปัจจุบันของการศึกษาภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยวิเคราะห์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการสำรวจ รวมทั้งสืบค้นข้อมูลและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นิสิตวิชาเอกและนิสิตนอกสาขา ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่น/ภาษาจีนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

ผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจของนิสิตที่เรียนภาษาญี่ปุ่น 2 อันดับแรก คือ “เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น” และ “เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นใช้ในการหางานได้ง่ายและเงินเดือนสูง” ส่วนแรงจูงใจของนิสิตที่เรียนภาษาจีน 2 อันดับแรกคือ “เนื่องจากคาดว่าประเทศจีนจะกลายเป็นประเทศมหาอำนาจในอนาคต” และ “เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมจีน” ตามลำดับ ส่วนทัศนคติในการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนนั้น พบว่านิสิตกว่า ร้อยละ 95 ชอบเรียนภาษาญี่ปุ่น/ภาษาจีน ด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกับแรงจูงใจของผู้เรียน

นอกจากนี้ จากการสืบค้นข้อมูลและการศึกษาเอกสารตั้งแต่ปี 2549 ถึงปัจจุบัน พบว่าการเรียนการสอนภาษาจีนมีการขยายตัวแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะจำนวนผู้เรียน จากข้อมูลการลงทะเบียนเรียนของนิสิตประจำปี 2555 พบว่า ผู้เรียนภาษาจีนมีมากกว่าภาษาญี่ปุ่นประมาณร้อยละ 40 ด้านจำนวนผู้สอนนั้น ปัจจุบันสาขาวิชาภาษาจีนมีอาจารย์ประจำชาวไทย 10 คน มากกว่าสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นซึ่งเริ่มเปิดสอนมาก่อนเกือบ 20 ปี ถึง 3 อัตรา และมีการจัดตั้งสถาบันขงจื๊อ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อันเป็นนโยบายเชิงรุกด้านการเผยแพร่วรรณคดีภาษาและวัฒนธรรมจีน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้การเรียนการสอนภาษาจีนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย

คำสำคัญ: ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน แรงจูงใจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2550

1. บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หรือภาษาที่สอง กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนทุกคน เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และกำหนดให้เลือกรเรียนภาษาต่างประเทศที่ 2 ได้ตามความสนใจในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งในจำนวนภาษาต่างประเทศที่เปิดสอน 8 ภาษา² นั้น ภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น ดูเหมือนจะได้รับความสนใจในระดับต้นๆ³ ทั้งนี้ เนื่องจากทั้งประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่นต่างเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย นอกจากนี้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และการมีกรอบความร่วมมืออาเซียน+3 ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม 3 ประเทศ คือ จีน เกาหลีใต้ และ ญี่ปุ่น ทำให้ความนิยมในภาษาทั้งสองโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ภาษาที่สองแตกต่างจากภาษาแม่ กล่าวคือการเรียนรู้ภาษาแม่ของทุกคนไม่มีคำว่าล้มเหลว แต่สำหรับภาษาที่สองมีทั้งผู้ที่ประสบความสำเร็จ และผู้ที่ล้มเหลวซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการทั้งปัจจัยภายนอกและภายในตัวผู้เรียนเอง เช่น ภาษาแม่ เพศ สติปัญญา ความถนัด สิ่งแวดล้อมในการเรียน ความเชื่อ รูปแบบการเรียนรู้ กลยุทธ์การเรียนรู้ ครูผู้สอน วิธีการสอนของครู เป็นต้น เหตุผลหรือแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศ ก็จัดเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศ Leon A. Jakobovits (1970) จัดให้ความมานะหรือแรงจูงใจ

(Perseverance or Motivation) เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน โดยให้ค่าน้ำหนักที่ร้อยละ 33 เท่ากับความถนัด (Aptitude) นอกจากนี้สติปัญญา (Intelligence) มีค่าน้ำหนักอยู่ที่ร้อยละ 20 และองค์ประกอบอื่นๆ อีกร้อยละ 14 การที่แรงจูงใจมีอิทธิพลอย่างมากในการเรียนนั้น เป็นเพราะผู้เรียนที่มีแรงจูงใจสูง มักจะกระตือรือร้นในการเรียน และแสวงหากลยุทธ์ในการเรียนรู้เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียน

จากกระแสความนิยมในภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีน ซึ่งปัจจุบันมีผู้เรียนเพิ่มขึ้นมาก จนอาจเรียกได้ว่าเป็นแบบก้าวกระโดด คณะผู้วิจัยจึงประสงค์จะทำการวิจัยเชิงสำรวจและวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนในเชิงเปรียบเทียบด้านแรงจูงใจ เพื่อเป็นการวิจัยเบื้องต้นที่จะสามารถต่อยอด หรือเป็นข้อมูลที่มีนัยสำคัญต่อการศึกษาภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนต่อไปในอนาคต นอกจากนี้การสำรวจทั้งผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น และผู้เรียนภาษาจีนในคราวเดียวกัน ทำให้เห็นความแตกต่างด้านแรงจูงใจของนิสิตที่เลือกรเรียนภาษาทั้งสอง ซึ่งสามารถอภิปรายเปรียบเทียบสาเหตุของความแตกต่างว่า เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้มุมมองที่มีต่อประเทศนั้นๆ เปลี่ยนไป หรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ ผลการศึกษาคาดว่าจะจะเป็นข้อมูลหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนตัดสินใจในการจัดเนื้อหา รูปแบบและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

² ได้แก่ ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษาอาหรับ ภาษาบาลี ภาษาสเปน ภาษาอิตาเลียน

³ ในจำนวนภาษาต่างประเทศที่สอง 8 ภาษานั้น ภาษาจีนกลาง และภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดตามลำดับจากผลโหวตของเว็บไซต์ Dek-D.com (ที่มา: <http://www.dek-d.com/content/studyabroad/17680/.php> เข้าถึงเมื่อ 4 กรกฎาคม 2556)

2. สภาพการณ์การศึกษาภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนในประเทศไทย

2.1 สภาพการณ์การศึกษาภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย

การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย เริ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยระยะเริ่มแรก การสอนภาษาญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อผูกมิตรกับประเทศไทย โดยสนับสนุนให้คนไทยได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศญี่ปุ่น เพื่อที่คนเหล่านั้นจะกลายเป็นผู้ที่สนับสนุนประเทศญี่ปุ่นต่อไปในอนาคต

หลังสิ้นสุดสงคราม ประเทศญี่ปุ่นเริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศไทยในปี พ.ศ.2505 จนเกิดกระแสต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นขึ้นช่วงต้นปี พ.ศ.2513 อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2523 จากการที่ค่าเงินเยนแข็งตัว บริษัทญี่ปุ่นจึงย้ายฐานการผลิตมาที่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดกระแสนิยมภาษาญี่ปุ่น โดยเฉพาะในช่วงก่อนและหลังปี พ.ศ.2531 ซึ่งตรงกับช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่ของญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยหลัก ๆ ของประเทศไทยก็เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในช่วงนี้⁴ ความต้องการเรียนภาษาญี่ปุ่นที่เพิ่มขึ้น

ทำให้เกิดการขาดแคลนครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา เจแปนฟาวนด์ชั่น กรุงเทพฯ จึงเปิดโครงการอบรมครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2537⁵

ถึงแม้เศรษฐกิจฟองสบู่ของญี่ปุ่นจะล่มสลายในช่วงปี พ.ศ.2533 แต่บริษัทญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลในปี พ.ศ.2551 พบว่ามีบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยประมาณ 3,500 บริษัท (Saito, 2008: 180) ทำให้ผู้ที่จบจากสาขาภาษาญี่ปุ่น เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานอย่างมาก นอกจากความแข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ปัจจุบันวัฒนธรรมญี่ปุ่นทั้งอาหาร เครื่องดื่ม เพลง ภาพยนตร์ ฯลฯ ได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นิยมนิยมเรียนภาษาญี่ปุ่น ยังมีอยู่ต่อเนื่องเช่นกัน โดยจากการสำรวจของเจแปนฟาวนด์ชั่นในปี พ.ศ.2552 พบว่ามีผู้เรียนชาวไทยเป็นจำนวน 78,802 คน⁶ และหลังจากที่มีการกำหนดให้ใช้ภาษาญี่ปุ่น ในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาดังแต่ปี พ.ศ.2541 เป็นต้นมา ก็มีจำนวนผู้เลือกสอบมากขึ้นทุกปีดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เลือกสอบวิชาภาษาญี่ปุ่นในปี พ.ศ.2550-2556

ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
3,418 คน	3,679 คน	3,791 คน	20,917 คน	8,144 คน	7,052 คน	9,052 คน

หมายเหตุ:

- 1) ตัวเลขปี 2550-2552 คือ จำนวนผู้สอบ A-net ที่จัดปีละครั้ง
- 2) ตัวเลขปี 2553 คือ จำนวนผู้สอบ PAT ที่จัด 4 ครั้ง ได้แก่ เดือนมีนาคม กรกฎาคม ตุลาคม ปี 2552 และเดือนมีนาคม ปี 2553
- 3) ตัวเลขปี 2554 คือ จำนวนผู้สอบ PAT ที่จัด 3 ครั้ง ได้แก่ เดือนกรกฎาคม ตุลาคม ปี 2553 และเดือนมีนาคม ปี 2554
- 4) ตัวเลขปี 2555 และ 2556 คือ จำนวนผู้สอบ PAT ที่จัดปีละ 2 ครั้ง

⁴ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดปี พ.ศ.2514 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดปี พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เปิดปี พ.ศ.2526 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยเปิดปี พ.ศ.2529 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เปิดปี พ.ศ.2530 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญเปิดปี พ.ศ.2531

⁵ ณ ปี พ.ศ.2551 มีผู้เข้าอบรมทั้งสิ้นตั้งแต่เปิดโครงการจำนวน 202 คน

⁶ ข้อมูลการสำรวจของเจแปนฟาวนด์ชั่น จากเว็บไซต์ <http://www.jpj.go.jp/j/japanese/survey/country/2011/thailand.html> เข้าถึงเมื่อ 11 เมษายน 2556

2.2 สภาพการณ์การศึกษาภาษาจีนในประเทศไทย

การเรียนการสอนภาษาจีนเริ่มขึ้นพร้อมกับคนที่ชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ประมาณต้นศตวรรษที่ 19 อย่างไรก็ตาม จากการที่ประเทศไทยกำหนดนโยบายผสมกลมกลืน (Assimilation Policy) หรือการที่ประเทศจีนปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ทำให้ภาษาจีนถูกกำหนดให้อยู่ในฐานะต่าง ๆ โดยนโยบายของรัฐ เช่น ถูกกำหนดให้อยู่ในฐานะ “ภาษาแห่งการสืบทอดอัตลักษณ์จีน” (พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2461) “ภาษาที่เป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ” (พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2479) “ภาษาที่เป็นเครื่องมือเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์” (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494) “ภาษาเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม” (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535)

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนภาษาจีนได้รับอิสระให้สามารถดำเนินการได้ในระยะสั้น ก่อนที่จะถูกควบคุมเป็นครั้งแรกด้วย พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์ ในปี พ.ศ.2461 หลังจากนั้นภาษาจีนมีทั้งช่วงฟื้นตัวและช่วงที่ถูกควบคุม จนกระทั่งปี พ.ศ.2535 ภาษาจีนจึงได้รับอนุญาตให้มีการเรียนการสอนได้ทุกระดับ โดยมติคณะรัฐมนตรีของ ฯพณฯ อานันท์ ปันยารชุน เมื่อ

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2535 เรื่องการกำหนดนโยบายการสอนภาษาต่างประเทศ และโรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ ทำให้ภาษาจีนมีสถานะเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น (สรุปรายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย : ระดับอุดมศึกษา, หน้า 3) จากนั้นเป็นต้นมา การเรียนการสอนภาษาจีนจึงเบ่งบาน และจากการที่ประเทศไทยหันมาให้ความสำคัญกับภาษาจีน จึงกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พ.ศ.2549-2553) ทำให้จำนวนผู้เรียนภาษาจีนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด⁷ แผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้กำหนดไว้ว่า ร้อยละ 20 ของนักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จะต้องได้เรียนภาษาจีนอย่างมีคุณภาพและผ่านเกณฑ์มาตรฐาน โดยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าในปี พ.ศ.2549-2553 จะมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ได้เรียนภาษาจีนอย่างมีคุณภาพ และผ่านเกณฑ์มาตรฐานจำนวนรวมทั้งสิ้น 415,000 คน

นอกจากนี้ การกำหนดให้ใช้ภาษาจีนในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ก็เป็นปัจจัยผลักดันให้มีผู้สนใจเรียนภาษาจีนมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากจำนวนผู้เลือกสอบวิชาภาษาจีน ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้เลือกสอบวิชาภาษาจีนในปี พ.ศ. 2550-2556

ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
3,675 คน	4,647 คน	5,820 คน	35,573 คน	12,904 คน	13,154 คน	19,982 คน

หมายเหตุ: ที่มาของตัวเลขอ้างตารางที่ 1

⁷ จำนวนผู้เรียนภาษาจีนในระดับอุดมศึกษา ณ เดือนกรกฎาคม 2551 มีประมาณ 20,800 คน (สรุปรายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย: ระดับอุดมศึกษา, หน้า 9)

3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจ⁸

Gardner และ Lambert (1972) ได้แบ่งชนิดของแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศ ออกเป็น 2 ประเภท คือ แรงจูงใจเชิงสังคัม (integrative motivation) และแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ (instrumental motivation) แรงจูงใจเชิงสังคัมหมายถึง แรงจูงใจที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้วัฒนธรรม และกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของสังคัมภาษา เป้าหมาย ส่วนแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์หมายถึง แรงจูงใจที่ต้องการใช้ประโยชน์จากการเรียนภาษานั้นๆ เช่น ต้องการนำไปใช้ในการทำงาน เพื่อสอบให้ได้คะแนนดี เป็นต้น นอกจากนี้ นักวิจัยหลายคนยังแบ่งแรงจูงใจเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากภายใน (intrinsic motivation) ซึ่งคล้ายคลึงกับแรงจูงใจเชิงสังคัม นั่นคือผู้เรียนเรียนรู้ภาษานั้นๆ จากการกระตุ้นภายใน ซึ่งหมายถึงความสนใจความชอบ ผู้เรียนพึงพอใจที่จะเรียนภาษานั้นๆ โดยไม่คิดถึงประโยชน์ตอบแทน และแรงจูงใจที่เกิดจากภายนอก (extrinsic motivation) คล้ายคลึงกับแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ นั่นคือผู้เรียนเรียนรู้ภาษาเนื่องจากต้องการรางวัลตอบแทน หรือเพราะการชักชวนของเพื่อน

จากลักษณะดังกล่าวของแรงจูงใจ เป็นที่เข้าใจกันอย่างกว้างขวางว่า ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจเชิงสังคัมหรือแรงจูงใจที่เกิดจากภายใน น่าจะประสบความสำเร็จในการเรียนมากกว่า อย่างไรก็ตาม งานวิจัยบางชิ้นบ่งชี้ว่า แรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ ก็สามารถเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้เช่นกัน ซึ่งทัศนคติและบริบททางสังคัมของผู้เรียน มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมาก งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจมีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือ หนึ่ง การวิจัยเชิงสำรวจ

เพื่อศึกษาแนวโน้มและแบ่งชนิดแรงจูงใจของผู้เรียน และสอง การวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ กับปัจจัยซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้อื่นๆ เช่น กลยุทธ์การเรียนรู้ ในบทความนี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวต่างชาติ

Ishii (1995) ได้ทำการสำรวจแรงจูงใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวต่างชาติ จำนวน 172 คน ในประเทศญี่ปุ่นโดยใช้แบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) Ishii แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 6 ประเภทคือ (1) ความสนใจในภาษาญี่ปุ่น (2) ความคาดหวังต่อการพัฒนาภาษาญี่ปุ่น (3) ความต้องการสื่อสารกับชาวญี่ปุ่น (4) ความต้องการประสบความสำเร็จทางสังคัมในการใช้ภาษาญี่ปุ่น (5) ความรู้สึกท้าทายต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น (6) ความกระตือรือร้นต่อการพัฒนาการเรียนภาษาญี่ปุ่นของตน

Nuibe และคณะ (1995) ซึ่งสำรวจในลักษณะเดียวกันต่อกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยในนิวซีแลนด์จำนวน 110 คน ก็แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 6 ประเภทเช่นกัน ได้แก่ (1) ความเข้าใจประเทศญี่ปุ่น (ความสนใจในวัฒนธรรม และการสื่อสารกับชาวญี่ปุ่น) (2) การตระหนักในความเป็นสากล (3) ความสนใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่น (4) แรงจูงใจเชิงสังคัม (5) แรงจูงใจจากการกระตุ้นภายนอก (6) แรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ นอกจากแบ่งชนิดแรงจูงใจของผู้เรียนแล้ว Nuibe และคณะยังพบว่า ผู้เรียนมีประสบการณ์เดินทางไปญี่ปุ่น หรือเรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นเวลานาน มีแนวโน้มจะมีแรงจูงใจเชิงสังคัมสูง และแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ มีแนวโน้มแตกต่าง

⁸ “แรงจูงใจ” หมายถึง ปัจจัยภายในที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเพื่อบังคับให้ไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง (พจนานุกรมการศึกษาภาษาญี่ปุ่น, หน้า 711)

กันไป ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยส่วนใหญ่ผู้ที่เรียนภาษาญี่ปุ่นมานาน จะมีแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์สูงด้วย

นอกจากนี้ Kurahachi (1993) ได้ทำการสำรวจเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง แรงจูงใจกับบริบททางวัฒนธรรม โดยทำการสำรวจ 3 ครั้ง การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า บริบททางวัฒนธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ โดยพบว่านักเรียนในแถบเอเชียมีแนวโน้มที่จะเดินทางไปญี่ปุ่นด้วยแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ ในขณะที่นักเรียนแถบยุโรปมีความสนใจอย่างมาก ในสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น และเดินทางไปญี่ปุ่นด้วยแรงจูงใจเชิงสังคม

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ในที่นี้จะขอยกกล่าวถึงงานวิจัย 2 ชิ้น ได้แก่ งานของ Narita (1998) และงานของ Kaku และ Ookita (2001) ซึ่งปรากฏผลการวิจัยในลักษณะตรงข้ามกัน Narita (1998) ได้สำรวจแรงจูงใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย ซึ่งเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 4 จำนวน 44 คน จากการวิเคราะห์ปัจจัย Narita แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 6 ประเภท คือ (1) ความสนใจในวัฒนธรรม (2) แรงจูงใจเชิงสังคม (3) ความคาดหวังต่อการพัฒนาภาษาญี่ปุ่น (4) แรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ (5) ความสนใจในความเป็นสากล (6) แรงจูงใจจากการกระตุ้นภายนอก และจากการวิเคราะห์การถดถอยพบแนวโน้มที่ว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจเชิงสังคมสูง มีผลการเรียนดี แต่ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์หรือแรงจูงใจจากการกระตุ้นภายนอก มีผลการเรียนต่ำ จากผลการวิจัยนี้ Narita แนะนำ ครูผู้สอนควรชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจเชิงสังคม โดยอาจจัดกิจกรรมการพบปะสังสรรค์ ระหว่างนิสิตกับชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

Kaku และ Ookita (2001) ได้สำรวจแรงจูงใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยชาวสิงคโปร์จำนวน

125 คน จากการวิเคราะห์ปัจจัย Kaku และ Ookita แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 6 ประเภท และจัดกลุ่มปัจจัยเหล่านี้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) แรงจูงใจเชิงสังคม (2) แนวความคิดของคนฉลาด (3) แรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ และจากการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า แนวความคิดของคนฉลาด และแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ ส่งผลกระทบต่อผลการเรียน Kaku และ Ookita (2001) กล่าวว่าผลการวิจัยสะท้อนถึง บริบททางสังคมและการศึกษาในประเทศสิงคโปร์

จากงานวิจัยข้างต้นเห็นได้ชัดว่า แรงจูงใจของผู้เรียน มีอิทธิพลอย่างมากในการเรียนภาษาต่างประเทศ ดังนั้นครูผู้สอนภาษาจึงควรทราบ ว่า นักเรียนในชั้นของตนมีแรงจูงใจ หรือทัศนคติต่อการเรียนภาษาเป้าหมายอย่างไร การสำรวจเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้เรียน จึงควรมีการกระทำอย่างกว้างขวาง โดยวิธีที่สะดวกที่สุดคือการใช้แบบสอบถาม งานวิจัยนี้จึงมีนัยสำคัญ ที่จะทำให้ทราบเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างนั้น

4. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน
2. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการศึกษาภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งการทำวิจัยครั้งนี้เป็นครั้งแรก กับกลุ่มตัวอย่างของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก ได้แก่ นิสิตเอกวิชาภาษาญี่ปุ่น 4 ชั้นปี จำนวน 101 คน และนิสิตเอกวิชาภาษาจีน 4 ชั้นปี จำนวน 59 คน กลุ่มที่สองได้แก่ นิสิตนอกสาขาที่ลงทะเบียนเรียน

วิชาภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้นจำนวน 131 คน และภาษาจีนเบื้องต้น จำนวน 271 คน แบบสอบถามถูกแจกและรวบรวมจากกลุ่มเป้าหมายในช่วงเดือนมิถุนายนถึงธันวาคม 2550 ซึ่งเป็นปีที่สถาบันขงจื๊อกรุงเทพฯ เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันขงจื๊อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรดำเนินการสำรวจ เพื่อเปรียบเทียบแนวโน้มการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน รวมทั้งประเมินผลการดำเนินยุทธศาสตร์ การเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมจีนของรัฐบาลจีน ผ่านการตั้งสถาบันขงจื๊อต่อไปในอนาคต

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการสำรวจ เนื้อหาในแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป คำถามด้านแรงจูงใจและวัตถุประสงค์ในการเรียนภาษาญี่ปุ่น การประกอบอาชีพในอนาคต และทัศนคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น ลักษณะคำถามมีทั้งแบบให้เลือก และคำถามปลายเปิด โดยการพัฒนาแบบสอบถามได้นำหัวข้อคำถามในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงและประยุกต์ใช้

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นอกจากแบบสอบถามที่รวบรวมจากกลุ่มเป้าหมาย คณะผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน เช่น จำนวนนิสิตและบุคคลทั่วไปที่ลง

ทะเบียนเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนช่วงปี พ.ศ.2549 ถึงปี พ.ศ.2555 ข้อมูลการจัดตั้งสถาบันขงจื๊อ เป็นต้น

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาลงรหัส ทำการวิเคราะห์ประมวลผลโดยการหาค่าร้อยละ จากนั้นจึงตีความและอภิปรายผลการสำรวจจากค่าตัวเลขที่คำนวณได้

6. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในบทความนี้จะขอนำเสนอผลการสำรวจเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ และทัศนคติต่อการเรียนภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น

6.1 ผลจากแบบสอบถามนิสิตวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น และนิสิตนอกสาขาที่ลงเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นพื้นฐาน

6.1.1 แรงจูงใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่น

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าทั้งนิสิตวิชาเอกและนิสิตนอกสาขานิยมเรียนภาษาญี่ปุ่น “เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น” มากที่สุด เหตุผลที่มีผู้เลือกมากเป็นลำดับต่อมาคือ “เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นใช้ในการหางานได้ง่ายและเงินเดือนสูง” ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่เรียนภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีแรงจูงใจเชิงสังคม

ตารางที่ 3 แรงจูงใจในการเรียนภาษาญี่ปุ่น 2 อันดับแรก

นิสิตวิชาเอก		นิสิตนอกสาขา	
1. เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น	61.4%	1. เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น	70.23%
2. เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นใช้ในการหางานได้ง่ายและเงินเดือนสูง	13.9%	2. เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นใช้ในการหางานได้ง่ายและเงินเดือนสูง	12.98%
เนื่องจากเคยเรียนภาษาญี่ปุ่นมาก่อน	13.9%		
เข้ามาวิทยาลัยจึงต้องการเรียนต่อ			

สำหรับหัวข้อย่อยในคำตอบที่ว่า “เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น” นั้น พบว่าหัวข้อย่อยที่นิสิตวิชาเอกสนใจมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่

1. เพลง
2. นักแสดง/นักร้อง
3. อาหาร/การ์ตูน ซึ่ง

แตกต่างกับนิสิตนอกสาขาที่สนใจการ์ตูนเป็นลำดับแรก ต่อด้วยเพลงและภาพยนตร์ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 หัวข้อความสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น 3 อันดับแรก

นิสิตวิชาเอก		นิสิตนอกสาขา	
1. เพลง	42.6%	1. การ์ตูน	55%
2. นักแสดง/นักร้อง	35.6%	2. เพลง	34.4%
3. อาหาร/การ์ตูน	34.7%	3. ภาพยนตร์	18.3%

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิงผ่านทางสื่อต่างๆ มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนภาษาญี่ปุ่น ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าสิ่งบันเทิงนั้นมักซึมซับได้ง่าย อย่างไรก็ตามนิสิตวิชาเอกส่วนใหญ่สนใจเพลง ในขณะที่นิสิตนอกสาขาส่งใจการ์ตูนญี่ปุ่นมากที่สุด ซึ่งอาจเพราะการ์ตูนมีการแปลเป็นภาษาไทยให้อ่าน และให้ดูผ่านการถ่ายทอดทางโทรทัศน์ตั้งแต่ในอดีต ดังนั้นการรับรู้วัฒนธรรมผ่านทางการ์ตูนจึงง่ายกว่าเพลง ซึ่งไม่มีการแปลความหมาย จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตเอกมีความสนใจในวลีของภาษาญี่ปุ่น มากกว่านิสิตนอกสาขา

6.1.2 ทักษะคิดต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น

ต่อหัวข้อคำถามว่า “ท่านชอบเรียนภาษาญี่ปุ่นหรือไม่” นั้น นิสิตวิชาเอกร้อยละ 97.03 และนิสิตนอกสาขา ร้อยละ 98.47 ตอบว่า “ชอบ” โดยเหตุผลที่ชอบเรียนภาษาญี่ปุ่นจากคำตอบปลายเปิดนั้น นิสิตวิชาเอกประมาณร้อยละ 70 ตอบว่าเรียนเพราะสนใจในภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น เช่น “ตัวอักษร การออกเสียง ไวยากรณ์ วัฒนธรรมน่าสนใจ” “ท้าทายเรียนสนุก มีเสน่ห์” “มีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เรียน” เป็นต้น และอีกประมาณร้อยละ 20 ตอบว่าเรียนเพราะต้องการนำไปประยุกต์ใช้จริง เช่น ต้องการใช้ประกอบอาชีพ ใช้ติดต่อสื่อสาร ใช้ในชีวิตประจำวัน (เช่น ฟัง/ดูรายการทีวีเข้าใจ อ่านนิตยสารได้ เล่นเกมสัได้)

ส่วนเหตุผลสำหรับนิสิตนอกสาขาที่ชอบเรียนภาษาญี่ปุ่นนั้นก็เช่นเดียวกัน โดยประมาณร้อยละ 56 ให้เหตุผลด้านภาษาและวัฒนธรรม เช่น “ตัวอักษร การออกเสียง วัฒนธรรมน่าสนใจ” “ภาษามีความเป็นเอกลักษณ์” “เรียนสนุก” เป็นต้น และอีกประมาณร้อยละ 28 ให้เหตุผลด้านการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เช่น ใช้ในการหางานทำ มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (เช่น พูดคุยอย่างง่ายกับคนญี่ปุ่น ใช้ฟัง/ดูรายการทีวี รู้จักสินค้าญี่ปุ่น) เป็นต้น

เหตุผลดังกล่าวสอดคล้องและสนับสนุนผลของแบบสอบถาม ในหัวข้อแรงจูงใจซึ่งนิสิตเลือกเรียน เพราะชอบและสนใจวัฒนธรรมญี่ปุ่น มากกว่าเลือกเรียนเพราะหางานทำง่าย การที่แรงจูงใจเชิงสังคม มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนภาษาญี่ปุ่นของนิสิตมากกว่าแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ ย่อมชี้ถึงผลกระทบจากวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่หลั่งไหลสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในรูปแบบของคอนเสิร์ต ภาพยนตร์ละครทีวี อาหาร แอนิเมชัน แฟชั่น ฯลฯ

6.2 ผลจากแบบสอบถามนิสิตวิชาเอกภาษาจีน และนิสิตนอกสาขาที่ลงเรียนวิชาภาษาจีนพื้นฐาน

6.2.1 แรงจูงใจในการเรียนภาษาจีน

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจที่ทำให้ทั้งนิสิตวิชาเอกและนิสิตนอกสาขา เลือกเรียน

ภาษาจีนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือนิสิตส่วนใหญ่เลือกเรียนภาษาจีน “เนื่องจากคาดว่าประเทศจีนจะกลายเป็นประเทศมหาอำนาจในอนาคต” แรงจูงใจนี้จัดได้ว่าเป็นแรงจูงใจจากภายนอก (เชิงใช้ประโยชน์) ซึ่งนิสิตสามารถใช้ประโยชน์จากภาษาจีน เนื่องจากการที่จีนจะกลายเป็นประเทศมหาอำนาจในอนาคต ย่อมต้องการผู้รู้ภาษาจีนเป็นอย่างดีในการทำงานหรือติดต่อ

สื่อสาร ส่วนแรงจูงใจลำดับที่สอง คือ “เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมจีน” ซึ่งถือเป็นแรงจูงใจจากภายใน (เชิงสังคม) ทั้งนี้เป็นไปได้ว่านิสิตคุ้นเคยกับวัฒนธรรมจีน ผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติของชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่แล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าแรงจูงใจของนักศึกษา ที่เลือกเรียนภาษาจีนมีทั้งมาจากภายนอกและภายใน (เชิงใช้ประโยชน์และเชิงสังคม) พอๆ กัน

ตารางที่ 5 แรงจูงใจในการเรียนภาษาจีน 2 อันดับแรก

	นิสิตวิชาเอก	นิสิตนอกสาขา
1. เนื่องจากคาดว่าประเทศจีนจะกลายเป็นประเทศมหาอำนาจในอนาคต	32.2%	32.1%
2. เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมจีน	30.5%	31.0%

สำหรับหัวข้อย่อยในคำตอบที่ว่า “เนื่องจากชอบและสนใจในวัฒนธรรมจีน” นั้น พบว่าหัวข้อย่อยที่นิสิตวิชาเอกสนใจมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่

1. เพลง
2. ภาพยนตร์
3. ละครทีวี

นิสิตนอกสาขาสนใจเพลงและภาพยนตร์เป็นลำดับที่ 1 และ 2 เช่นกัน แต่สนใจการ์ตูนเป็นลำดับที่ 3 ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 หัวข้อความสนใจในวัฒนธรรมจีน 3 อันดับแรก

นิสิตวิชาเอก		นิสิตนอกสาขา	
1. เพลง	27.1%	1. เพลง	62.7%
2. ภาพยนตร์	23.7%	2. ภาพยนตร์	13.3%
3. ละครทีวี	20.3%	3. การ์ตูน	7.2 %

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า เพลงและภาพยนตร์จีน มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนภาษาจีนมากที่สุด ทั้งนี้เป็นไปได้ว่า นิสิตคุ้นเคยกับความบันเทิงดังกล่าว ซึ่งหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่อดีต หากเปรียบเทียบนิสิตนอกสาขาที่เลือกเรียนภาษาญี่ปุ่น จะเห็นว่าความสนใจด้านวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยสำหรับวัฒนธรรมญี่ปุ่น นิสิตนอกสาขาสนใจการ์ตูน แต่สำหรับวัฒนธรรมจีน นิสิตนอกสาขาสนใจเพลงเป็น

หลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมด้านความบันเทิงของทั้งสองประเทศนั้นโดดเด่นแตกต่างกัน

6.2.2 ทักษะคิดต่อการเรียนภาษาจีน

ต่อหัวข้อคำถามว่า “ท่านชอบเรียนภาษาจีนหรือไม่” นั้น นิสิตวิชาเอกร้อยละ 94.92 และนิสิตนอกสาขาร้อยละ 97 ตอบว่า “ชอบ” โดยเหตุผลที่ชอบเรียนภาษาจีน สำหรับนิสิตวิชาเอกคือ ราวร้อยละ 50 ตอบว่าเรียนเพราะต้องการนำไปใช้ได้จริง

และอีการาวร้อยละ 50 ตอบว่าเรียนเพราะสนุก สนใจ วัฒนธรรม ดังนั้นแรงจูงใจของนิสิตกลุ่มนี้ จึงมีทั้งแรงจูงใจจากภายในและแรงจูงใจจากภายนอก (เชิงใช้ประโยชน์และเชิงสังคม) ทั้งสองประการ

ส่วนเหตุผลสำหรับนิสิตนอกสาขาที่ชอบเรียนภาษาจีนนั้น ในจำนวนผู้ที่ระบุเหตุผล พบว่าเกินกว่าครึ่งตอบว่าสนุก น่าสนใจ วัฒนธรรมน่าสนใจ และอีกประการหนึ่งเพราะเป็นภาษาที่ติดต่อกำขายได้ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เพราะต่อไปจีนจะเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นต้น คำตอบเหล่านี้สอดคล้องกับแรงจูงใจที่เลือกเรียนภาษาจีนข้างต้น นอกจากนี้ เหตุผลอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากการเลือกเรียนภาษาญี่ปุ่น คือ “เนื่องจากครอบครัวเป็นคนจีน” “เป็นภาษาที่พ่อแม่พูดได้อยู่แล้ว” “มีโอกาสนักธุรกิจกับคนจีนบ่อย” เป็นต้น ซึ่งเหตุผลเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เลือกเรียนเป็นอย่างมาก

6.3 ผลจากการสืบค้นข้อมูลและการศึกษาเอกสาร ระหว่างปี พ.ศ.2549-2555

6.3.1 การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำหรับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้น เริ่มเปิดสอนเป็นวิชาเลือกเสรีในปี พ.ศ.2519 และเปิดเป็นวิชาโทในปี พ.ศ. 2522 จากนั้นเปิดหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น เพื่อสอนนิสิตวิชาเอกในปี พ.ศ.2526 ปัจจุบันมีอาจารย์ประจำชาวไทย 7 คน (อยู่ระหว่างศึกษาต่อ 1 คน) และอาจารย์ประจำชาวญี่ปุ่น 3 คน ด้านจำนวนผู้เรียน นอกจากนิสิตวิชาเอกที่รับปีละประมาณ 25 คนแล้ว มีนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นพื้นฐาน เป็นวิชาเลือกเสรีหรือวิชาโทเป็นจำนวนมาก โดยมีจำนวนผู้ลงทะเบียนเป็นจำนวนมากทุกปีดังข้อมูลในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้นในปี 2552-2555

ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
578 คน	568 คน	602 คน	625 คน

หมายเหตุ: ข้อมูลจากรายงานการลงทะเบียนในระบบสารสนเทศนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2556

สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นนั้น ปัจจุบันใช้ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ.2555 โดยรับเฉพาะผู้ที่มีพื้นฐานภาษาญี่ปุ่น หลักสูตรนี้ปรับเปลี่ยนให้นิสิตวิชาเอกชั้นปีที่ 1 ได้เรียนวิชาเอกเพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดให้เรียนวิชา “การฟัง-พูดภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน” และ “การออกเสียงภาษาญี่ปุ่น” เพิ่มเติมจากเดิมที่เรียนเฉพาะวิชาทักษะร่วม นอกจากนี้เปิดวิชา “การเขียนภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน” และวิชา “คันจิศึกษา” ให้เรียนเพิ่มเติมในชั้นปีที่ 2

6.3.2 การเรียนการสอนภาษาจีนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำหรับการเรียนการสอนภาษาจีนในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้น เริ่มเปิดสอนเป็นวิชาเลือกเสรีตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 และเปิดเป็นวิชาโทในปี พ.ศ.2542 จากนั้นเปิดหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนเพื่อสอนนิสิตวิชาเอกในปี พ.ศ. 2547 นอกจากนิสิตวิชาเอกที่รับปีละประมาณ 25 คนแล้ว มีนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาจีนพื้นฐาน เป็นวิชาเลือกเสรีหรือวิชาโทเป็นจำนวนมาก โดยมีจำนวนผู้ลงทะเบียนเพิ่มขึ้นทุกปีดังข้อมูลในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาจีนเบื้องต้นในปี 2552-2555

ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
674 คน	774 คน	824 คน	1,014 คน

หมายเหตุ: อ้างตารางที่ 7

นอกจากนี้ ยังมีการก่อตั้งสถาบันขงจื้อ⁹ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2549 โดยเมื่อแรกเริ่มใช้ชื่อว่า สถาบันขงจื้อกรุงเทพฯ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันขงจื้อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2550 เนื่องจากในเวลาต่อมา มีการจัดตั้งสถาบันขงจื้ออีกหลายแห่งในกรุงเทพฯ

สถาบันขงจื้อ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้บริการด้านต่างๆ ต่อไปนี้

- เปิดหลักสูตรอบรมครูสอนภาษาจีนให้แก่อาจารย์ระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
- เปิดหลักสูตรอบรมภาษาจีนขั้นพื้นฐานและภาษาจีนเฉพาะทางต่างๆ
- จัดนิทรรศการและการแข่งขันทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมจีน
- จัดให้มีการบรรยายและสัมมนาวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีน
- จัดให้มีการสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน (HSK) และความสามารถในการใช้ภาษาจีน
- ให้บริการหนังสือและสื่อมัลติมีเดียภาษาจีน
- ให้บริการข้อมูลการศึกษาต่อที่ประเทศจีนและประเทศไทย

- ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการทัศนศึกษาที่ประเทศจีนในระยะสั้น

เมื่อพิจารณาด้านการเติบโตของสาขาวิชาภาษาจีน เปรียบเทียบกับสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น พบว่าภาษาจีนมีการเติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด เนื่องจากเพิ่งเปิดสอนเป็นวิชาเอกเมื่อปี พ.ศ. 2547 แต่ในระยะเวลาไม่ถึง 10 ปีนี้ ได้ขยายตัวจนมีอัตราอาจารย์ประจำชาวไทยมากกว่าสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น (10 : 7) ซึ่งเปิดเป็นวิชาเอกเมื่อปี พ.ศ. 2526 คือเมื่อ 30 ปีที่แล้ว ด้านจำนวนนิสิตนั้น นิสิตวิชาเอกของทั้งสองสาขามีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก แต่นิสิตที่ลงเรียนเป็นวิชาโท/เลือกเสรี ของจีนมีมากกว่าของญี่ปุ่น ข้อมูลนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับจำนวนผู้เข้าอบรมภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนกลาง¹⁰ สำหรับบุคคลทั่วไปกับศูนย์ภาษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์¹¹ โดยหากดูจำนวนผู้เข้าอบรมย้อนหลัง 7 ปี¹² จะเห็นว่าผู้เข้าอบรมภาษาจีนกลางมีมากกว่าภาษาญี่ปุ่นประมาณร้อยละ 22.5 ดังข้อมูลในตารางที่ 9 ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความนิยมในภาษาจีน ที่ปรากฏให้เห็นด้วยตัวเลขของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นทุกๆ ปี

⁹ สถาบันขงจื้อจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ พัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน ผลักดันและพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย

¹⁰ ศูนย์ภาษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เริ่มเปิดอบรมภาษาญี่ปุ่นแก่บุคคลทั่วไปในปี พ.ศ. 2535 และเริ่มเปิดอบรมภาษาจีนแก่บุคคลทั่วไปในปี พ.ศ. 2542

¹¹ ศูนย์ภาษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นหน่วยงานที่ให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยเปิดอบรมภาษาต่างประเทศต่างๆ แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ โดยเปิดปีละ 3 ช่วงตามภาคการศึกษา ได้แก่ ภาคฤดูร้อน (มี.ค.-พ.ค.) ภาคต้นของปีการศึกษา (มิ.ย.-ก.ย.) และภาคปลายของปีการศึกษา (พ.ย.-มี.ค.)

¹² ภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนกลางเริ่มเปิดอบรม 3 ครั้งต่อปี เช่นเดียวกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 (ภาษาญี่ปุ่นเริ่มเปิดอบรมในปี พ.ศ. 2535 ภาษาจีนกลางเริ่มเปิดอบรมในปี พ.ศ. 2543 โดยระยะแรกเปิดอบรมปีละครั้ง)

ตารางที่ 9 จำนวนผู้เข้าอบรมภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนกลางกับศูนย์ภาษาคณะมนุษยศาสตร์ มก. (คน)

	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	รวม
ภาษาญี่ปุ่น	390	495	583	462	401	322	535	3,188
ภาษาจีน	713	724	548	518	441	425	746	4,115

จากข้อมูลสาขาวิชาภาษาจีนข้างต้น เปรียบเทียบกับสภาพการณ์การศึกษาภาษาญี่ปุ่น วิเคราะห์ในเบื้องต้นได้ว่า ภาษาญี่ปุ่นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เปิดเป็นวิชาเอกมานานถึง 30 ปี มีการเติบโตอย่างช้าๆ แต่ไม่มีปัจจัยเกื้อหนุนจากมหาวิทยาลัย หรือจากภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม ต่างจากภาษาจีนที่มีการก่อตั้งสถาบันขงจื่อ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อันเป็นนโยบายเชิงรุกด้านการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมจีน

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยซึ่งปรากฏให้เห็นว่า นิสิตที่เรียนภาษาญี่ปุ่น เลือกเรียนภาษาญี่ปุ่นจากแรงจูงใจเชิงสังคมเป็นหลัก ในขณะที่นิสิตที่เรียนภาษาจีน เลือกเรียนภาษาจีนจากแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ ที่คาดว่าจีนจะเป็นประเทศมหาอำนาจในอนาคต พอๆ กับแรงจูงใจเชิงสังคม เป็นการสะท้อนให้เห็นอิทธิพลทางวัฒนธรรม และบทบาททางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศต่อประเทศไทย

กล่าวคือ สำหรับประเทศญี่ปุ่นนั้น นอกจากการที่มีบริษัทญี่ปุ่นจำนวนมาก เข้ามาลงทุนในประเทศไทยแล้ว ปัจจุบันวัฒนธรรมต่างๆ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การกิน ดนตรี ฯลฯ ก็ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะในสังคมเมือง และคนทั่วไปยังเข้าถึงวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ง่าย ไม่ว่าจะทางสื่อโทรทัศน์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นเรื่องง่ายที่วัฒนธรรมเหล่านี้ จะกลายเป็นจุดเริ่มต้นหรือแรงจูงใจ ให้เด็กไทยสนใจที่จะเรียนภาษาญี่ปุ่นมากกว่าการ

ที่จะคิดว่า เรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อจะได้หางานได้ง่าย ถึงแม้ว่าแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์ไม่ได้ลดความสำคัญลง แต่ทว่าอิทธิพลทางวัฒนธรรมโดดเด่นขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อันเป็นผลมาจากการส่งออก “ทุนวัฒนธรรม” ดังกล่าวของญี่ปุ่น การไปท่องเที่ยวญี่ปุ่นของคนไทยที่เพิ่มขึ้น และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสื่อสารทำให้คนไทยเข้าถึงวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้ง่ายกว่าแต่ก่อน

ส่วนประเทศจีนนั้น การที่จีนเริ่มมีบทบาทอย่างมากทางเศรษฐกิจ ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก และมีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลก ทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่ถูกมองว่า มีศักยภาพในการเติบโตทั้งอำนาจการซื้อและอำนาจการผลิตมากขึ้นต่อไปในอนาคต ถึงแม้การพัฒนาประเทศของจีน จะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้น แต่ก็ทำให้ประชาชนจีนมีความมั่งคั่งมากขึ้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ชาวไทยคาดหวังต่อความเป็นมหาอำนาจในอนาคตของจีน ดังนั้นกระแสนิยมในการเรียนภาษาจีนจึงเกิดขึ้น และเมื่อบวกกับปัจจัยเกื้อหนุนอย่างเป็นรูปธรรมอย่างเช่นการก่อตั้งสถาบันขงจื่อ ทำให้การศึกษาภาษาจีนในประเทศไทย กำลังเข้าสู่ยุคเฟื่องฟูก็ว่าได้ อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่ว่านี่ยังเป็นเพียงการคาดคะเน คงต้องดูกันต่อไปว่า จีนจะเป็นประเทศมหาอำนาจต่อไปในอนาคตจริงหรือไม่ และเมื่อถึงเวลานั้น ความนิยมในภาษาจีนก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ และเป็นที่น่าติดตามว่า หากจีนไม่ได้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจอย่างที่คาดคะเน อะไรจะเป็นแรงจูงใจที่ผลักดันให้ผู้เรียนชาวไทยสนใจเรียนภาษาจีนต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยนั้น เนื่องจากนิสิตวิชาเอกและนิสิตนอกสาขา ที่เรียน ภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน มีแรงจูงใจในการเรียนทั้งแรง จูงใจเชิงสังคม และแรงจูงใจเชิงใช้ประโยชน์เหมือนกัน (แม้สัดส่วนจะแตกต่างกันบ้าง) และต่างมีทัศนคติ ทางบวกในการเรียน ดังนั้นผู้สอนสามารถใช้ผลการ วิจัยเหล่านี้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน กล่าวคือเพื่อตอบ สอนแรงจูงใจเชิงสังคมของนิสิต ผู้สอนควรจัดการ เรียนการสอน หรือกิจกรรมนอกชั้นเรียน ให้มีการสอดแทรกวัฒนธรรมญี่ปุ่นหรือวัฒนธรรมจีน เช่น ร้องเพลง พร้อมกับแปลความหมาย แนะนำธรรมเนียม ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่นหรือชาวจีนผ่านวีดิทัศน์ จัด กิจกรรมโฮมสเตย์ เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่นหรือชาวจีน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ติดต่อบทสนทนาเกี่ยวกับเพื่อนชาวญี่ปุ่นหรือชาวจีนผ่านอีเมล กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความกระตือรือร้นในการเรียน รู้สึกสนุกกับการเรียน ซึ่งจะส่งผลดีทางอ้อมกับการเรียนต่อไป

นอกจากนี้เพื่อตอบสนองแรงจูงใจเชิงการใช้ประโยชน์ ผู้สอนควรจัดสอนวิชาที่จะเป็นประโยชน์ ต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของนิสิต เช่น “การบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น/แบบจีน” “ภาษาญี่ปุ่น/ภาษาจีนเพื่อธุรกิจ” “ภาษาญี่ปุ่น/ภาษาจีนเพื่ออุตสาหกรรม การบริการ” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ควรมีการวิจัยต่อเนื่องด้าน แรงจูงใจ เพื่อวิเคราะห์ว่าแรงจูงใจจากภายในหรือแรง จูงใจเชิงสังคม กับแรงจูงใจจากภายนอกหรือแรงจูงใจ เชิงใช้ประโยชน์ สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน อย่างไร และควรมีการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียน การสอน ที่จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนทั้งที่มีแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอกได้พัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนี้บทบาทของสถาบันฯ ในการเผยแพร่การสอนภาษาและวัฒนธรรมของจีนจะประสบ

ความสำเร็จหรือไม่ แรงจูงใจของนิสิตที่เลือกเรียน ภาษาจีนจะเปลี่ยนไปจากเดิมหรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องทำแบบสอบถามและวิจัยเพื่อเปรียบเทียบต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- Gardner, R.C. and Lambert, W.E. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, MA: Newberry House.
- Jakobovits, L.A. (1970). *Foreign language learning: A psycholinguistic analysis of the issues*. Rowley, MA: Newberry House.
- 石井秀幸(1995)「日本語学習者の学習意欲を構成する因子の分析」『平成7年度日本語教育学会春季大会予稿集』pp.1-6。
- 郭俊海・大北葉子(2001)「シンガポール華人大学生の日本語学習の動機づけについて」『日本語教育』110, pp.130-139。
- 倉八順子(1993)「日本語学習者の動機に関する調査—動機と文化的背景の関連—」『日本語教育』77, pp.129-141。
- 齋藤正雄(2008)「タイ国日本語教育小史」『国際交流基金バンコク日本文化センター日本語教育紀要』5, pp.175-184。
- 成田高宏(1998)「日本語学習動機と成績との関係—タイの大学生の場合—」『世界の日本語教育』8, pp.1-11。
- 縫部義徳・狩野不二夫・伊藤克浩(1995)「大学生の日本語学習動機に関する国際調査—ニュージーランドの場合—」『日本語教育』86, pp.162-173。
- ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. (2551). *รายงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับอุดมศึกษา*.